

Aleg. 256

Sprawozdanie

Komisji szkolnej w sprawie zmiany ustawy z dnia 1. stycznia 1889 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

Wysoki Sejmie!

Idąc za inicjatywą zeszłorocznej rezolucji sejmowej, przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z dnia 23. września b. r. projekt zmiany ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, opracowany po zasięgnięciu opinii Rady szkolnej krajowej.

Komisya szkolna poddała go szczegółowemu rozbirowi a wynikiem tego rozbioru i uchwał jest projekt zmiany ustawy dołączony do niniejszego sprawozdania.

Projekt ten różni się od projektu Wydziału krajowego zewnętrznie tem, że nie ogranicza się do zmiany kilkunastu artykułów ustawy z dnia 1. stycznia 1889, lecz obejmuje także resztę artykułów tej ustawy, których nie zmiemia, i zastąpić ma w całości powyższą ustawę. Wydało się to potrzebnem ze względu na okoliczność, że ustawa ta w różnych swoich artykułach nowelami z dnia 15. czerwca 1892, 5. maja 1896, 16. czerwca 1898, 6. lipca 1899 i 21. października 1902 została zmieniona i nie przedstawia jednolitej całości.

Dlatego Komisya zestawia swój projekt z tekstem ustawy obecnie obowiązującym a zmiany przez siebie ostatecznie uchwalone i proponowane uzasadnia poniżej w szczegółowych motywach.

Zmiany te trzymają się w ogóle granic zakreślonych opinią Rady szkolnej i Wydziału krajowego a wybiegają po za nie w art. 27. i 28. traktujących o postępowaniu dyscyplinarnem i w art. 51—53 o emeryturach i pensjach wdów i sierót. Przyczyny, które Wydział krajowy i Radę szkolną wstrzymały od zaproponowania zmiany artykułów 27. i 28., a mianowicie obawa niezyskania dla nich najwyższej sankcyi, odpadły z chwilą, w której podobna reforma uchwalona przez Sejm styryjski sankcyę tę otrzymała.

Projekt ustawy uchwalony został przez Komisję nie pod hasłem dalszego polepszenia bytu nauczycieli. Rok obecny, w którym Sejm stanął przed deficytem budżetowym i na jego pokrycie podwyższyć ma dodatki krajowe do podatków o 5%, rok, w którym następne budżety kraju w czarnem przedstawiają się świetle, nie jest chwilą, w którejby można myśleć na seryo o dalszem polepszeniu bytu ogółu nauczycieli, jakkolwiek by na to zasługiwali. Z tego Komisya szkolna mimo wszelkiej życzliwości dla nauczycieli zdać sobie musiała w zupełności sprawę.

Nasuwała się na myśl konsekwencya, ażeby całą sprawę do lepszych lat finansowych odroczyć. Za myślą tą nie poszła jednak Komisya a to ze względu na to, że obecna ustawa o stosunkach prawnych nauczycieli, datująca się jeszcze z dnia 1. stycznia 1889 r. i pod innym względem — pomijając sprawę poborów nauczycieli — wymagała reformy. Są w niej pewne usterki, są pewne luki, które do błędnej praktyki dały podstawę, są pewne ostrości, które dają nauczycielom słuszny powód do skargi a które bez żadnej ujmy dla interesu szkoły dają się usunąć lub złagodzić. Komisya powiedziała więc sobie, że, jeżeli obecnie nie możemy bytu nauczycieli polepszyć, to usuńmy właśnie teraz to, co im może dolegać a co bez naruszenia finansów kraju możemy zmienić.

W projekcie przez siebie proponowanym z powyższego punktu widzenia Komisya reformuje cały szereg spraw ważnych dla nauczycieli i dla administracji szkolnej, jak sprawę nominacyi (art. 3., 6., 7.), sprawę przenoszenia nauczycieli

(art. 8., 9.), sprawę nauczycieli tymczasowych (art. 10.), sprawę posuwania nauczycieli na wyższe stopnie (art. 12.), sprawę dodatków pięcioletnich (art. 12.), sprawę skutków kar dyscyplinarnych (art. 24. i 25.), postępowanie dyscyplinarne (art. 27. i 28.), sprawę urlopów nauczycielskich (art. 36), sprawę praktykantów (art. 39.), wreszcie sprawę emerytur, pensyi wdowich i zaopatrzenia sierót po nauczycielach (art. 34 — 52).

Bez pewnego wzrostu wydatków reformy te obejść się nie mogą. Pociąga je za sobą uregulowanie przenoszenia nauczycieli, pociąga za sobą reforma emerytur, pensyi wdowich i sierocińskich, chociaż nie jest ona wcale zasadniczą, lecz ma na celu usunięcie rzadkich ale tem jaskrawszych przykładów nędzy emerytów, wdów i sierót, którzy według dzisiejszej ustawy w pewnych przypadkach otrzymują kwoty niewystarczające im absolutnie do życia i zniewalające ich uciekać się do dobroczynności publicznej. Takie przypadki i w najgorszym położeniu finansowem kraju mamy obowiązek usunąć. Wzrost wydatków z projektu ustawy wynikający według obliczenia na końcu załączonego wynosi około 40.000 koron, z których tylko część będzie stopniowo rosnąć. Wzrost ten uznała też Komisya budżetowa, do której Komisya szkolna się odniosła, jako w obecnym budżecie możliwy, zaś przeciw dalej sięgającym wydatkom stanowczo się oświadczyła. Dlatego Komisya szkolna z projektu Wydziału krajowego usunęła przyznanie nauczycielom lat służby tymczasowej do dodatku pięcioletniego, dlatego nie może popierać żadnej z wniesionych do Sejmu petycyi o zmianę art. 11 go ustawy tj. o podniesienie płac.

Z tych powodów Komisya wnosi, Wysoki Sejm raczy:

I. uchwalić załączony projekt ustawy,

II. uznać, że tem samem są załatwione petycye:

1. 1.040 zarządu Towarzystwa pedagogicznego z projektem ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego;

1. 628 Rady miasta Lwowa o uchwalenie odrębnej dla miasta Lwowa ustawy o poborach nauczycieli;

1. 349 i 350 o podwyższenie poborów nauczycieli miasta Krakowa;

1. 146 o zaliczenie wsi pod miastem Krakowem do pierwszej klasy płac;

1. 395 o zaliczenie Bochni do pierwszej klasy płac;

1. 282 o zaliczenie Tartakowa do drugiej klasy płac;

1. 838 o zaliczenie Nowego Targu do drugiej klasy płac;

1. 612 o zaliczenie Borysławia do drugiej klasy płac;

1. 355 o zaliczenie Zakopanego do drugiej klasy płac;

1. 1.105 o zaliczenie Żabna do trzeciej klasy płac;

1. 653 i 792 nauczycieli powiatów Dąbrowa i Dębica o polepszenie doli;

1. 628 zarządu Towarzystwa pedagogicznego w sprawie morga pola należącego się nauczycielom;

1. 785, 621, 963, 441, 993, 1.112 o dodatek drożyzniany.

III. wskutek przyjęcia powyższej ustawy, mającej obowiązywać od 1. września 1905 r., wstawić dodatkowo:

W budżet wydatków funduszu szkolnego krajowego na rok 1905 w rubryce I.

poz. 1. na płace i mieszkania nauczycieli etatowych . . . . . 66 K

poz. 2. na wynagrodzenie nauczycieli nadetatowych . . . . . 333 "

poz. 5. na dodatki pięcioletnie nauczycieli . . . . . 3.600 "

razem . . . . . 3.999 K

w rubryce III. poz. 12. na kosztą podróży i diety nauczycieli przeniesionych

ze względów służbowych . . . . . 3.966 K

razem . . . . . 7.965 K

W budżet wydatków funduszu szkolnego emerytalnego

w rubryce II. emerytury dożywotnie nauczycieli i nauczycielek . . . . . 466 K

w rubryce III. pensye dla wdów po nauczycielach . . . . . 2.266 "

w rubryce IV. dodatek na wychowanie sierót . . . . . 2.933 "

w rubryce V. odprawy . . . . . 800 "

razem . . . . . 6.465 K

Przewodniczący:

Czartoryski.

Sprawozdawca:

Bobrzyński.

Ustawa

z dnia . . . . . o stosunkach prawnych nauczycieli w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje.

Tytuł I.

O mianowaniu nauczycieli.

Art. 1.

Posady nauczycielskie w publicznych szkołach ludowych nadaje stale Rada szkolna krajowa, a to:

a) bezpośrednio, jeżeli posadę utrzymuje wyłącznie fundusz szkolny krajowy;
b) na podstawie prezenty, udzielonej przez uprawnionych do jej udzielania (art. 2.);

c) we wszystkich innych przypadkach na podstawie ternu przedstawionego przez Radę szkolną okręgową, która je ułoży po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej.

Art. 2.

Jeżeli gmina, obszar dworski, powiat, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, służy prawo prezentowania nauczycieli w tejże szkole temu, kto ją utrzymuje.

Jeżeli gmina z obszarem dworskim, lub kilka gmin z jednym lub kilkoma obszarami dworskimi, albo powiat wspólnie z gminami lub obszarami dworskimi, utrzymują szkołę wyłącznie własnym nakładem, natenczas prawo prezentowania nauczycieli służy im wspólnie. Gdyby jednogodna prezenta nie została przedłożoną w terminie przepisany, natenczas Rada szkolna okręgową przedstawia Radzie szkolnej krajowej wszystkie odnośne propozycje wraz ze swoim wnioskiem.

Art. 1. równobrzmiący.

Art. 2. równobrzmiący.

Prawo prezentowania nauczyciela ma także gmina lub obszar dworski w tej szkole, w której uiszcza na płacę nauczycieli prestacyę w wysokości, pokrywającej przynajmniej 75% wydatku na płacę nauczycieli, a prestacya ta jest przynajmniej dwa razy wyższą od tej prestacyi, którą z mocy ustawy płacić miały.

Dawniejsze prawa prezentowania nauczycieli, pochodzące z czasów przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. maja 1873 Dz. u. kr. Nr. 251, a przyznane na podstawie aktów fundacyjnych osobom, które przyczyniły się do zakładowego majątku szkoły, albo też przynajmniej w $\frac{1}{10}$ części przyczyniają się stale do ogólnych rocznych wydatków na szkołę, pozostają nienaruszone.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która postara się zaraz o zabezpieczenie dalszego toku nauki szkolnej, ewentualnie zarządzi tymczasowe obsadzenie opróżnionej posady i ogłosi celem jej stałego obsadzenia konkurs w sposób i w terminie określonym przez Radę szkolną krajową drogą ogólnego rozporządzenia.

Obwieszczenie konkursu powinno być umieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy:

a) wymienić miejsce i kategorię posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) wymienić, czy o posadę ubiegać się mogą tylko nauczyciele, lub tylko nauczycielki, lub zarówno nauczyciele jak nauczycielki, przestrzegając przytem ściśle postanowień art. 6. ustawy krajowej z dnia 23. maja 1895 dz. u. kr. Nr. 57. o zakładaniu i urządzeniu publicznych szkół ludowych oraz art. 9. tejże ustawy w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 20. stycznia 1904 r. dz. u. kr. Nr. 19. oraz rozporządzeń Rady szkolnej krajowej wydanych na tej podstawie;

c) oznaczyć do wniesienia podań termin sześciotygodniowy, licząc od umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci będący już w służbie, mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub niezapatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględnione.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która ogłosi konkurs najdalej do dnia 14.

Obwieszczenie konkursu powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy:

a) wymienić miejsce i kategorię posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) oznaczyć do wniesienia podań termin 6-tygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci, będący już w służbie mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub nieopatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględniane.

Projekt Komisji.

Ustawa obecnie obowiązująca.

Art. 4.

Rada szkolna okręgowa odrzuca podania tych kandydatów, którzy skutkiem wyroku karnego są wykluczeni od wybieralności do reprezentacji gminnej, oraz takich, na którychby ciążyły postęпки niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady. Z reszty podań układa Rada szkolna okręgowa najdalej w trzy tygodnie po upływie terminu konkursowego listę kompetentów według formularza, przepisanego przez Radę szkolną krajową i przesyła ją Radzie szkolnej miejscowej do zaopiniowania, zaś w przypadkach art. 2. mającym prawo prezenty do wykonania tego prawa; poczem przedkłada terno (względnie prezentę) wraz z wnioskiem swoim jakoteż z podaniami wszystkich kompetentów i dokumentami Radzie szkolnej krajowej.

Jeżeli ma być obsadzoną posada nauczyciela kierującego szkoły o dwóch lub więcej klasach, Rada szkolna okręgowa umieszcza na liście kompetentów tylko tych kandydatów, których uważa za specjalnie uzdolnionych do kierownictwa.

Art. 5.

Rada szkolna miejscowa przedłożyć ma opinię, a uprawnieni do prezentowania prezentę, najdalej do sześciu tygodni od dnia doręczenia im listy kompetentów, Radzie szkolnej okręgowej.

W razie spóźnienia, nieusprawiedliwionego ważnymi powodami, przedłoży krajowej Radzie szkolnej propozycję terna okręgowa Rada szkolna, z pominięciem Rady szkolnej miejscowej a względnie uprawnionych do prezentowania.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (art. 1. i 2.), wydaje mu dekret nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał przysięgę przed przewodniczącym Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty i zarządza wprowadzenie go do szkoły, tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, względnie kandydaci umieszczeni przez Radę szkolną okręgową w ternie, nie są na daną posadę odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których nominacji odmawia i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty, względnie ułożyła

Art. 4. równobrzmiący.

Art. 5. równobrzmiący.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (Art. 1. i 2.), wydaje mu patent nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał przysięgę przed delegatem rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty i zarządza wprowadzenie go do szkoły tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, a w razie terna przez Radę szkolną okręgową przedstawionego, żaden z przedstawionych nie jest odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których patentu nominacyjnego odmawia, i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty,

Projekt Komisji.

inne terno z pośród ubiegających się kandydatów. Tak samo może Rada szkolna krajowa postąpić, gdyby w propozycji pominięto niesłusznie kandydatów stanowczo zasługujących na uwzględnienie bądź to lepszą kwalifikacją, bądź dłuższym czasem służby.

Jeżeli powtórnie, czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni, albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów według swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów, odpowiadających jego warunkom, może Rada szkolna okręgowa ogłosić ponownie konkurs a obowiązana jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się, jeżeli się przynajmniej jeden kandydat odpowiadający warunkom na konkurs zgłosi.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów do ułożenia terna nie przeszkadza propozycji do nominacji względnie aktowi prezydenty.

Art. 8.

Każde mianowanie nauczyciela, dokonane w powyższy sposób, jest stałym.

O przeniesienie na inną posadę może się nauczyciel stały ubiegać tylko w drodze konkursu.

Posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategorii zastrzega się Radzie szkolnej krajowej bez ogłaszania konkursu.

Art. 9.

Jeżeli dobro szkoły tego koniecznie wymaga, może Rada szkolna krajowa nauczyciela stałego przenieść ze względów służbowych na inną posadę stale lub tymczasowo i to tak nauczyciela mianowanego z terna, jak nauczyciela mianowanego na podstawie prezydenty, byleby przytem nie ponosił uszczerbku w pobieranej płacy i dodatkach. Nauczyciela nie można jednak w ten sposób umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezydenty, chyba za zgodą tego, komu służy prawo prezentowania.

Rekurs lub przedstawienie przeciw takiemu przeniesieniu nie ma mocy wstrzymującej.

Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych do innej miejscowości na-

Ustawa obecnie obowiązująca.

względnie ułożyła inne terno z pośród ubiegających się kandydatów.

Jeżeli powtórnie czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów podług swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów, odpowiadających jego warunkom, Rada szkolna okręgowa może nowy konkurs ogłosić a obowiązana jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów na ułożenie terna nie przeszkadza propozycji do nominacji, względnie aktowi prezydenty.

Art. 9. ustęp 1.

Każde mianowanie nauczyciela jakiegokolwiek kategorii, dokonane w powyższy sposób, jest stałym.

Art. 8.

Do zakresu działania rady szkolnej krajowej należy posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategorii.

Art. 9.

Stała nominacja nie wyklucza przecież możności przeniesienia ze względów służbowych na inną posadę i to tak nauczyciela, mianowanego z terna, jak mianowanego na podstawie prezydenty, byleby przytem, w razie, jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem jego winy (art. 23.) nie ponosił uszczerbku w pobieranej przez niego płacy.

Nauczyciela przeniesionego z urzędu lub za karę, nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezydenty, chyba za zgodą tego, komu prawo prezentowania służy. Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych należy się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia, których wysokość oznacza rada szkolna krajowa.

Projekt Komisji.

leży się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia a w szczególności:

a) kosztów przejazdu jego samego i jego rodziny, przy nauczycielkach tylko kosztów przejazdu jej samej. Wymiar tych kosztów oznaczy Rada szkolna krajowa drogą ogólnego rozporządzenia.

b) tytułem wszystkich innych kosztów płaca miesięczna (bez dodatków), jeżeli jest nieżonatym lub wdowcem bezdzietnym; płaca dwumiesięczna, jeżeli ma żonę a nie ma dzieci małoletnich, lub jeśli jest wdowcem, a ma dzieci małoletnie; płaca trzechmiesięczna, jeśli ma żonę i dzieci małoletnie; płaca jednomiesięczna nauczycielce.

Nauczyciela stałego, przeniesionego za karę na mocy orzeczenia dyscyplinarnego (art. 23, ustęp c.) nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezenty, chyba za zgodą tego, komu służy prawo prezentowania. Nauczycielowi takiemu nie należy się zwrot kosztów przeniesienia.

Art. 10.

Mianowanie tymczasowych nauczycieli (także tymczasowych nauczycieli przedmiotów nadobowiązkowych i tymczasowych nauczycielek robót ręcznych) oraz wyznaczanie tymczasowych kierowników, jakoteż przenoszenie tych sił nauczycielskich na inne posady w tym samym okręgu szkolnym należy do Rad szkolnych okręgowych, które przytem winny przestrzegać norm, wydanych przez Radę szkolną krajową drogą ogólnego rozporządzenia.

Przeniesienie nauczyciela tymczasowego w inny okręg szkolny może nastąpić tylko za zezwoleniem lub z polecenia Rady szkolnej krajowej, bądź to na prośbę nauczyciela, bądź też na wniosek Rady szkolnej okręgowej.

Nauczycielowi tymczasowemu, przeniesionemu do innej miejscowości ze względów służbowych, a nie w drodze dyscyplinarnej, należy się tytułem zwrotu kosztów przeniesienia ryczałtowa kwota 25 Koron, a jeżeli jest przeniesiony do innego okręgu, nadto kosztu przejazdu.

Tytuł II.

O placach i innych służbowych korzyściach nauczycieli.

Art. 11.

A) Roczne place nauczycieli szkół ludowych publicznych dzielą się na następujące klasy:

Ustawa obecnie obowiązująca.

Rekurs lub przedstawienie przeciw przeniesieniu ze względów służbowych nie mają mocy odraczającej.

Art. 10.

Tymczasowe nadanie posad nauczycielskich, jakoteż wyznaczanie tymczasowych kierowników należy do Rady szkolnej okręgowej.

Nauczycieli przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych, mianuje także Rada szkolna okręgowa, zarówno stale jakoteż prowizorycznie, a to bądź wprost bądź na podstawie przedstawienia zastrzeżonego tym, którzy posady te z funduszy swych całkowicie utrzymują.

Art. 11. równobrzmiący.

a) w szkołach pospolitych :

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem, dla połowy posad w każdym mieście 1800 K a dla drugiej połowy posad 1600 K ;

II. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. marca 1889 Dz. ust. kraj. Nr. 24 dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1600 K, dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1400 K, dla $\frac{2}{4}$ części posad 1200 K ;

III. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 3. lipca 1896 Dz. ust. kraj. Nr. 51 dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1400 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 1200 K, dla $\frac{2}{4}$ części posad 1000 K ;

IV. klasa w reszcie gmin dla $\frac{2}{4}$ części posad w każdym powiecie 1000 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 900 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 800 K ;

b) w szkołach wydziałowych osobnych i w klasach wydziałowych połączonych z pospolitemi :

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdym mieście 2000 K, dla drugiej połowy 1800 K ;

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 1800 K, dla drugiej połowy 1600 K.

B) Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowionego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak :

a) dla nauczyciela, który złożył egzamina dojrzałości i kwalifikacyjny, wynosić mniej niż 800 K ;

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości oraz dla nauczyciela, który złożył egzamin kwalifikacyjny za dyspensą od egzaminu dojrzałości, wynosić mniej niż 600 K ;

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacji wynosić mniej niż 500 K.

Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowego nie może zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.

Art. 12.

Przy posuwaniu nauczycieli do płac wyższych w obrębie każdej klasy uwzględniać należy obok czasu służby, zachowania się i aplikacji nauczyciela okoliczność, że nauczyciel obciążony jest rodziną.

Do płacy najwyższej w klasie II. i III. płac, posunięci być mają przedewszystkiem nauczyciele szkół o pięciu lub więcej kla-

Art. 12.

Przy posuwaniu do płac wyższych w obrębie każdej klasy uwzględniać należy obok nienagannej i skutecznej służby okoliczność, że nauczyciel obciążony jest rodziną. Do płacy najwyższej w klasie II. i III. płac w szkołach pospolitych, posunięci być mogą tylko nauczyciele kierujący szkołami o pięciu lub więcej klasach, tu-

Projekt Komisji.

sach, którzy posiadają egzamin kwalifikacyjny do szkół wydziałowych.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznaje Rada szkolna krajowa nauczycielom stałym na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacji przy publicznych szkołach ludowych.

Rok lub lata służby nieskutecznej lub nagannej nie będą wliczane do lat uprawniających do przyznania dodatku pięcioletniego. Lata służby w ten sposób potrącić się mające oznaczone być mają w każdym przypadku przy służbie nagannej orzeczeniem Rady szkolnej krajowej, skazującym nauczyciela na karę dyscyplinarną, a przy nieskuteczności służby orzeczeniem Rady szkolnej okręgowej, opierającym się na wizytacji szkoły, conajmniej dwukrotnej w ciągu jednego roku i stwierdzającym, że nieskuteczność służby nastąpiła z winy nauczyciela.

Dodatek pięcioletni przyznany być może najwięcej sześć razy.

Dodatki pięcioletnie zapadłe przed wejściem w życie niniejszej ustawy mają być utrzymane względnie wymierzone według postanowień ustaw wówczas obowiązujących.

W razie nadania posady w szkołach galicyjskich nauczycielowi zajmującemu posadę w innem królestwie lub kraju koronnym w Radzie państwa reprezentowanym, należy mu policzyć, stosownie do powyższych postanowień lata służby stałej, spędzonej na poprzednich posadach, do wymiaru dodatków pięcioletnich, o ile w owym kraju bywa przestrzegana pod tym względem zasada wzajemności.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, tudzież samoistnej szkoły wydziałowej 5 lub 6-klasowej dodatek do płacy w kwocie 400 K, dyrektor każdej innej samoistnej szkoły wydziałowej, jakoteż nauczyciel kierujący szkołą ludową pospolitą, należącą do I, II, lub III. klasy płac, takiż dodatek w kwocie 200, zaś nauczyciel kierujący szkołą należącą do IV. klasy płac, 100 koron rocznie, jeżeli w szkole oprócz niego

Ustawa obecnie obowiązująca.

dzień tacy nauczyciele tychże szkół, którzy posiadają egzamin kwalifikacyjny dla szkół wydziałowych.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznaje rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacji przy publicznych szkołach ludowych.

Każdy dodatek pięcioletni, zarówno przyznany przed wejściem w życie ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (dz. u. kr. Nr. 16), jakoteż na przyszłość przyznać się mający, wynosi od wejścia w życie powyższej ustawy dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i pospolitych, stale zamianowanych bez różnicy 50 zł. rocznie.

Dodatek pięcioletni przyznany być może najwięcej razy pięć.

Nauczycielom młodszym, mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (dz. u. kr. Nr. 16), pięcioletnie liczyć należy od chwili, kiedy ustawa ta weszła w życie. Tylko u tych nauczycieli młodszych, którzy stale zawiadywali szkołą filialną i którym prawo do pięcioletnia przyznanem już było na mocy ustawy z dnia 2. lutego 1885, (dz. u. kr. Nr. 27) pierwsze pięcioletnie liczy się od tego czasu, od którego owe prawa na mocy tej ostatniej ustawy nabyli.

Nauczycielom mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. maja 1873 (dz. u. kr. Nr. 25), którzy otrzymali następnie stale posady z płacą, wymierzoną według co tylko przytoczonej lub według ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (dz. u. kr. Nr. 16), należy się pierwszy dodatek pięcioletni dopiero z upływem piętnastego roku całej dotychczasowej służby lub z upływem piątego roku stałej służby na nowym etacie.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w kwocie 200 zł., dyrektor każdej osobnej szkoły wydziałowej jakoteż nauczyciel, kierujący szkołą ludową pospolitą, należącą do I., II lub III. kl. płacy takiż dodatek w kwocie 100 zł., zaś nauczyciel kierujący z płacą IV. lub V. kl. 50 zł. rocznie, jeżeli w szkole oprócz niego ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel etatowy.

Projekt Komisji.

ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel etatowy.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dyrektorów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej niż trzy miesiące.

Art. 15.

Jeżeli skutek niniejszej ustawy nauczyciel w swoich poborach miałby ponosić uszczerbek, zatrzymuje dotychczasowe pobory jako dodatek osobisty dopóty, póki na wyższą posadę przeniesiony nie będzie.

Art. 16.

Każdemu stałemu dyrektorowi, stałemu kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi szkoły jednoklasowej należy się wolne mieszkanie, ile możliwości w budynku szkolnym.

W braku takiego mieszkania należy się im z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym poszczególnym przypadku, porozumiewszy się ze stronami obowiązanymi do dostarczania mieszkania nauczycielowi. Czy tymczasowemu dyrektorowi lub kierownikowi szkoły ma być przyznane wolne mieszkanie, czy też wynagrodzenie za mieszkanie i w jakiej wysokości, orzeka również Rada szkolna okręgowa w ten sam sposób w każdym poszczególnym przypadku.

Wszyscy inni nauczyciele stali, a w miastach i miasteczkach, niemniej w gminach wiejskich zaliczonych do III. klasy płac, także tymczasowi, pobierają dodatek na mieszkanie, wynoszący 10% ich płacy względnie ich wynagrodzenia.

Art. 17.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samodzielnemu, przynajmniej jeden morg (57·55 arów) ziemi ornej dla użytku własnego.

O ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta jego wydzierżawienia.

Gdyby w poszczególnych przypadkach dostarczenie lub wydzierżawienie ziemi ornej dla nauczyciela było niemożliwem, co przez Radę szkolną okręgową ma być stwierdzone, nie służy nauczycielowi prawo do żądania

Ustawa obecnie obowiązująca.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dekrétów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo, przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej jak trzy miesiące.

Art. 15. równobrzmiący.

Art. 16. ustęp 1. 2. i 3.

Każdemu dyrektorowi, kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi, który sam jeden w szkole naucza, należy się stosowne bezpłatne pomieszkawie, ile możliwości w budynku szkolnym.

W braku pomieszkawia należy się im z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku, porozumiewszy się z stronami, obowiązanymi do dostarczania pomieszkawia nauczycielowi.

Wszyscy inni nauczyciele stali a w miastach i miasteczkach także tymczasowi, pobierają dodatek na pomieszkawie, wynoszący 10% ich płacy.

Art. 16. nst. 4. i 5.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samodzielnemu przynajmniej jeden morg ziemi ornej dla użytku własnego, o ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta wydzierżawienia gruntu dla nauczyciela.

Gdyby w pojedynczych przypadkach dostarczenie lub wynajęcie ziemi ornej dla nauczyciela było niemożliwem, co przez Radę szkolną okręgową ma być stwierdzone, nie służy nauczycielowi prawo do żądania

Projekt Komisji.

z tego tytułu żadnego odszkodowania lub wynagrodzenia.

Art. 18.

Nauczyciel pobiera pół procent płacy miesięcznej za każdą godzinę nauki, udzielanej ponad obowiązkowe trzydzieści godzin tygodniowo z polecenia Rady szkolnej okręgowej, jeżeli nauka udzielana ponad obowiązek trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. 19.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych, pobierają wynagrodzenie, którego wysokość — o ile posada nie jest systemizowaną — oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym przypadku, jeżeli nie ma na ten cel specjalnych funduszków.

Art. 20.

Do objęcia ubocznych zatrudnień potrzeba zezwolenia Rady szkolnej krajowej, która w każdym przypadku zbada, czy zajęcia te nie uwłaczają stanowisku nauczyciela i nie czynią uszczerbku jego obowiązkowi szkolnym.

Pisarstwo pokątne, a nie mniej udzielanie korepetycyj szkolnych jest nauczycielom szkół ludowych bezwarunkowo wzbronionem.

Art. 21.

Czysty dochód z pól ornych, łąk, pastwisk i innych gruntów, przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się, po straceniu podatku gruntowego wraz z dodatkiem, do płacy nauczyciela.

Art. 22.

Płace i dodatki oraz wynagrodzenia dyrektorów i nauczycieli mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Tytuł III.

0 karach dyscyplinarnych i wydaleniu ze służby.

Art. 23.

Za drobne przewinienia upomni nauczyciela sam kierownik szkoły, a w razie potrzeby Rada szkolna okręgowa, przyczem

Ustawa obecnie obowiązująca.

z tego tytułu żadnego odszkodowania lub wynagrodzenia.

Art. 17. równobrzmiący.

Art. 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych pobierają wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym wypadku, jeśli nie ma na ten cel specjalnych funduszków.

Art. 19. równobrzmiący.

Art. 20. równobrzmiący.

Art. 21.

Płace i dodatki dyrektorów i nauczycieli, stale zamianowanych, tudzież emerytury, mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Art. 22. obecnej ustawy przeniesiony do Art. 63. projektu.

Art. 23. równobrzmiący.

Projekt Komisji.

należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtórny przewinieniem.

Zachowanie się zaś nauczyciela w szkole, sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego poza szkołą, uwłaczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, po ciągnięciu za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowo-karne.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące :

- a) nagana ;
- b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego ;
- c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą ;
- d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę ;
- e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego ;

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Art. 26.

Po upływie trzech lat dobrego zachowania się każda z kar wymienionych w artykule 24. pod lit. a) b) c) traci swoje znaczenie przy posuwaniu nauczycieli na wyższy stopień płacy.

Art. 27.

Wytoczenie śledztwa dyscyplinarnego nauczycielowi uchwała Wydział wykonawczy Rady szkolnej okręgowej. Jeżeli oskarżenie nie jest uzasadnione dokumentem, doniesieniem urzędowym lub zeznaniem świadków wiarygodnych, uchwałę tę powinno poprzedzić dochodzenie wstępne.

Śledztwo przeprowadza przewodniczący lub delegowany przez niego członek Rady szkolnej okręgowej.

Rada szkolna krajowa może wytoczyć nauczycielowi śledztwo dyscyplinarne a

Ustawa obecnie obowiązująca.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące :

- a) nagana ;
- b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego ;
- c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą, lub przeniesienie starszego nauczyciela na posadę młodszego nauczyciela ;
- d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę ;
- e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata ; pod innymi względami zaś po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do którego przeniesiono.

Kara tego rodzaju odracza przyznanie dodatku pięcioletniego o lat pięć.

Art. 27.

W każdej sprawie dyscyplinarnej Rada szkolna okręgowa zbada istotę czynu bądź z własnej inicjatywy bądź na żądanie Rady szkolnej miejscowej, bądź z polecenia Rady szkolnej krajowej. Tego samego dopełnić może Komisya śledcza przez Radę szkolną krajową wydelegowana.

Sprawdzoną istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu i usprawiedliwienie się jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie, załączyć do aktów.

Projekt Komisji.

przeprowadzenie go poruczyć bądź przewodniczącemu Rady szkolnej okręgowej, bądź osobie lub komisji przez siebie delegowanej.

Zadanie śledztwa polega na zbadaniu istoty czynu i zebraniu wszystkich dowodów przemawiających za i przeciw winie oskarżonego.

Obwinionemu należy oznajmić, że ma wytoczone śledztwo dyscyplinarne, przedstawić mu istotę czynu i cały materiał dowodowy, a usprawiedliwienie jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie, załączyć do aktów wraz z zeznaniami świadków odwodowych i innymi dowodami, które na swoją obronę przytoczy.

Jeżeli obwiniony tego żąda, należy następnie wezwać go na posiedzenie Rady szkolnej okręgowej i przedstawiwszy mu, o co i na jakiej podstawie jest obwiniony, wysłuchać jego ustnej obrony.

Art. 28.

Rada szkolna okręgowa uchwałą powziętą na pełnym posiedzeniu na podstawie przedstawionych jej aktów śledztwa a względnie także na podstawie ustnej obrony oskarżonego, uwalnia go od oskarżenia i oznajmia mu to na piśmie, lub orzeka jego winę i wymierza karę a w przypadkach zastrzeżonych orzeczeniu Rady szkolnej krajowej uchwała do niej wniosek o winie i karze.

Radzie szkolnej krajowej zastrzega się orzekanie w sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych i tymczasowych i nauczycieli stałych, zaś wobec nauczycieli tymczasowych wymierzanie kary wydalenia z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Jeżeli jednak od orzeczenia Rady szkolnej okręgowej nauczyciel obżalowany wniósł rekurs lub przewodniczący Rady szkolnej okręgowej odwołał się od jej uchwały do orzeczenia Rady szkolnej krajowej, w takim razie Rada szkolna krajowa orzeka tak co do winy jak co do kary, lub poleca postępowanie dowodowe uzupełnić albo sprostować.

Rekurs do Ministerstwa przeciw orzeczeniu Rady szkolnej krajowej w sprawie dyscyplinarnej wnieść może nauczyciel na ręce Rady szkolnej krajowej w przeciągu dni czternastu, licząc od dnia następującego po doręczeniu mu orzeczenia.

Bliższe postanowienia co do postępowania dyscyplinarnego wydane będą w drodze rozporządzenia.

Ustawa obecnie obowiązująca.

Jeżeli uprzedmiotwienie to będzie uznane dostatecznym, należy zawiadomić go na piśmie, że jest niewinnym zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28.

W sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych lub tymczasowych, jakoteż stałych nauczycieli, tudzież o wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego w każdym razie orzeka Rada szkolna krajowa

Sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do Rad szkolnych okręgowych, które mogą stosowywać kary powyżej wymienione pod lit. a), c), d).

Art. 29.

Rada szkolna krajowa po przeprowadzonym śledztwie orzec może karę dyscyplinarną wyższą, choć pierwszej nauczyciel karą niższą karany nie był.

Nauczyciel, dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być wydalony ze służby, chociaż poprzednio dyscyplinarnie nie był karany.

Na wydalenie ze służby w innych wypadkach skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania, zachowaniem się swoim na nową karę dyscyplinarną zasłużył.

Art. 30.

Nauczyciela, skazanego sądownie na karę, połączoną z utratą prawa obieralności do reprezentacji gminy, wydała Rada szkolna krajowa ze służby bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa aż do prawomocności orzeczenia urzędowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urzędowania i płacy zawiadania Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urzędowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urzędowanie i płacę, nie ma mocy odraczającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urzędowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$ poborów, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby. Uniewinionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należytość.

Art. 33.

O każdym wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego (art. 24. lit. e) należy donieść ministrowi wyznań i oświaty celem uwiadomienia o tem władz innych krajów, reprezentowanych w Radzie państwa.

Art. 29. równobrzmiący.

Art. 30. równobrzmiący.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa na czas śledztwa urzędowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urzędowania i płacy zawiadania Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urzędowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urzędowanie i płacę, nie ma mocy odraczającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urzędowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$ płacy, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby. Uniewinnionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należytość.

Art. 33.

O każdym wydaleniu ze służby (art. 24. lit. e) należy donieść ministrowi wyznań i oświaty celem uwiadomienia o tem władz innych krajów, reprezentowanych w Radzie państwa.

Tytuł IX.

O przenoszeniu w stan spoczynku i zaopatrywaniu wdów i sierot po nauczycielach.

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdadności, lub też z innych ważnych przyczyn okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia obowiązków zawodowych, przenosi Rada szkolna krajowa w stan spoczynku.

Przeniesienie w stan spoczynku może być zarządzone albo z urzędu, albo na prośbę nauczyciela.

Art. 35.

Po czterdziestoletniej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia, uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Nauczycielkom, które po wejściu w życie tej ustawy wyjdą za mąż, potrącaną będzie od płacy ich względnie wynagrodzenia pobieranego w czasie służby 10% opłata do funduszu szkolnego krajowego. Z opłat tych Rada szkolna krajowa pokrywać będzie wynagrodzenie nauczycielek nadetatowych przeznaczonych do zastępowania nauczycielek chorych i urlopowanych.

Art. 37.

Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady, albo przejść w stan spoczynku. Rada szkolna krajowa w poszczególnych wypadkach może pozwolić na wyjątek od tego postanowienia. Równocześnie ma się odbyć oddanie budynków i gruntów, należących do uposażenia szkoły.

Co do pożytków, niezebranych z pól i ogrodów, należy postąpić, jak w razie śmierci nauczyciela (art. 54.).

Art. 38.

Stale mianowani nauczyciele wszelkich kategorii mają prawo do emerytury, a ewentualnie do odprawy.

Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie, utrata posady

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdadności lub też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków, przenosi Rada szkolna w stan spoczynku.

Art. 35. ustęp 1. równobrzmiący.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela, nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia, uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 37. równobrzmiący.

Art. 38.

Stale zamianowani nauczyciele i nauczycielki wszelkich kategorii mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po takich nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 35. ustęp 2. równobrzmiący.

lub wydalenie ze służby (art. 24. lit. d) e) pozbawia prawa do emerytury, jakoteż do odprawy. Dopóki trwa śledztwo dyscyplinarne przeciw nauczycielowi, nie może tenże zrzekać się posady.

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości poborów i od lat służby.

Co się tyczy pierwszych, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi a względnie także z dodatkiem za kierownictwo (art. 14), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się wszystkie lata służby, spędzone przy szkołach ludowych etatowych, począwszy od pierwszego, choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu świadectwa ze złożonego w seminarjum nauczycielskiem egzaminu dojrzałości.

Nauczycielom, którzy na podstawie dyspensy Ministerstwa wyznań i oświaty od seminarjalnego egzaminu dojrzałości, złożyli egzamin kwalifikacyjny, liczą się lata służby od dnia uzyskania patentu kwalifikacyjnego.

Przerwa w służbie tylko wtedy nie przeszkadza policzeniu odbytych przed nią lat służby, jeżeli nastąpiła bez winy i powodu ze strony nauczyciela.

Tymczasowe przeniesienie nauczyciela do innej szkoły ze względów służbowych, nie ukróca w niczem jego prawa do przeniesienia w stan spoczynku i do emerytury.

Nauczycielom, którzy przed r. 1900 w charakterze praktykantów byli przy szkołach ludowych zajęci, liczą się do służby tylko te lata, w których po złożeniu egzaminu dojrzałości zastępując nauczyciela prowadzili klasę.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby z przyczyn wymienionych w art. 34. otrzyma odprawę równającą się połowie poborów obliczonych podług art. 39., jeżeli nie wysłużył trzech lat; poborom rocznym, jeżeli wysłużył trzy do sześciu lat; poborom półtorarocznym, jeżeli wysłużył lat sześć.

Po wysłużonych dziesięciu latach otrzymuje emeryt $\frac{10}{40}$ części, a za każdy rok dalszy jeszcze $\frac{1}{40}$ część poborów obliczonych jak wyżej. Ułamki roku, przekraczające 6 miesięcy, liczą się w tym razie za cały rok.

Nauczyciel do dalszej służby niezdolny, otrzymuje pełną emeryturę po wysłużonych

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości płacy i od lat służby.

Co się tyczy pierwszej, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jakoteż z dodatkami za kierownictwo (art. 14.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się wszystkie lata, spędzone przy szkołach etatowych, począwszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu przepisanej kwalifikacji nauczycielskiej.

Przerwa w służbie, która zaszła bez winy nauczyciela, nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby otrzyma on stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać półtorarocznej należitości obliczonej według artykułu poprzedniego.

Po wysłużonych dziesięciu latach, dostaje emeryt „ $\frac{10}{40}$ ” części, a za każdy rok dalszy jeszcze „ $\frac{1}{40}$ ” część należitości obliczonej jak wyżej.

Po wysłużonych 35 latach dostaje jednak emeryt pełną należitość, obliczoną jak wyżej, a po wysłużonych 30 latach dostaje emeryt, jeżeli osiągnął 60 lat życia, również pełną należitość, obliczoną jak wyżej.

Projekt Komisji.

35 latach, a jeśli ukończył lat 60 życia, już po wysłużonych 30 latach służby.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub słuch, albo popadł w chorobę umysłową, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich lub niezawinionego ciężkiego kalectwa stał się zupełnie niezdolnym do pełnienia służby, otrzyma $\frac{1}{40}$ poborów obliczonych jak wyżej jako emeryturę, choćby 10 lat nie wysłużył.

Emerytura nauczyciela, który przechodząc w stan spoczynku, niezdolnym jest do wszelkiego zarobkowania, nie może wynosić mniej niż 500 koron rocznie.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo czasowe, albo stałe, w miarę tego, czy przyczyny, które je spowodowały, prawdopodobnie ustać będą mogły lub nie.

Jeżeli przyczyna, z powodu której nastąpiło przeniesienie w czasowy stan spoczynku, ustała, ma emeryt stosownie do zarządzenia Rady szkolnej krajowej wstąpić ponownie do służby czynnej w tym samym charakterze i z temi samemi poborami, jakie miał w dniu przeniesienia w stan spoczynku, w przeciwnym razie traci prawo do emerytury.

Prawo do emerytury traci również nauczyciel w stan spoczynku przeniesiony:

a) jeżeli został skazany wyrokiem karnosądowym, pozbawiającym go prawa obywatelności do reprezentacji gminnej, o ile po ustaniu skutków prawnych zasądzenia, Rada szkolna krajowa nie przyzna mu ponownie emerytury;

b) jeżeli otrzymał posadę płatną, która daje mu prawo do zaopatrzenia emerytalnego;

c) nadto nauczycielka, jeżeli przeszła w stan spoczynku przed wysłużeniem dwudziestu lat a po przejściu w stan spoczynku wyjdzie zamaż, na czas trwania związku małżeńskiego, a także po śmierci męża, jeżeli pobiera stałe zaopatrzenie z tytułu wdowieństwa.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymaniu odprawy, równającej się rocznej płacy, powrócił do służby przed upływem roku, lub po otrzymaniu odprawy, równającej się półtorarocznej płacy, powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę czasu przypadła.

Ustawa obecnie obowiązująca.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub zmysły, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich stał się zupełnie nieudolnym do pełnienia służby, otrzyma „10/40“ pobieranej płacy jako emeryturę, chociaż 10 lat nie wysłużył.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe. W ostatnim razie jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też zrzec się emerytury.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymanej odprawie powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę tego czasu przypadła.

Projekt Komisji.

Art. 43.

Wdowa po stałym nauczycielu ma prawo do odprawy lub pensji wdowiej z wyjątkiem następujących przypadków:

a) jeżeli małżeństwo zawarte zostało w czasie, gdy nauczyciel był już w stanie spoczynku,

b) jeżeli nauczyciel w chwili zawarcia małżeństwa przekroczył już 60. rok życia,

c) jeżeli z winy żony nastąpiła sądowa separacya od stołu i łoża lub rozwód.

Art. 44.

Wdowa po nauczycielu, który w chwili zgonu nie miał jeszcze prawa do emerytury, otrzyma odprawę równającą się jednej trzeciej części ostatnich jego poborów obliczonych według art. 39.

Wdowa po nauczycielu, który w chwili zgonu miał prawo do emerytury, otrzyma pensję wdowią wynoszącą jedną trzecią część ostatnich jego poborów wliczalnych do emerytury. Pensya ta nie może wynosić mniej niż 400 koron, pensya wdowy po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku nie może jednak wynosić więcej niż emerytura zmarłego męża.

Art. 45.

Pobór pensji wdowiej jest dożywotni, ustaje jednak z chwilą zawarcia ponownego związku małżeńskiego, lub gdyby wdowa skazaną została za zbrodnię lub za przekroczenie przewidziane w §§. 460, 461, 463 i 464 kodeksu karnego, a to na czas trwania skutków prawnych zasądzenia.

Wdowie tracącej pensję wdowią wskutek ponownego zawarcia małżeństwa, zastrzega się dalszy jej pobór na wypadek ponownego owdowienia.

Wdowa może w przeciągu pierwszego roku po ponownem zamążpójściu rzec się tego zastrzeżenia pensji wdowiej, a zażądać w zamian odprawy, równającej się dwuletniej pobieranej przedtem pensji wdowiej. Zamiana zastrzeżenia na taką odprawę nie jest jednak dopuszczalną w tym wy-

Ustawa obecnie obowiązująca.

Art. 43.

Wdowy i sieroty po stałych nauczycielach wszelkich kategorii mają tylko wtedy prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie i ojcowie mieli prawo do emerytury.

Art. 45. ustęp 3.

Jeżeli jednak małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu nauczyciela w stan spoczynku, lub jeżeli z winy żony nastąpiła separacya sądowa od stołu i łoża lub nastąpił rozwód, w takim razie wdowa a względnie rozwiedziona żona po zmarłym nauczycielu nie ma prawa do pensji wdowiej ani do odprawy.

Art. 44. ustęp 1.

Wdowy po nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat dziesięciu, otrzymają stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać jednej czwartej części półtorarocznej należitości męża, obliczonej według art. 39.

Art. 45. ustęp 1. i 2.

Wdowie po nauczycielu, który służył lat dziesięć, albo więcej, należy się stała roczna pensya wdowia, wynosząca jedną trzecią część ostatniej płacy rocznej zmarłego nauczyciela, o ile się ona miała liczyć przy wymiarze emerytury.

W tej samej wysokości otrzyma pensję wdowa po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku, jeżeli jego emerytura przynajmniej tyle wynosiła; w przeciwnym bowiem razie otrzyma wdowa pensję, równającą się emeryturze zmarłego męża.

Art. 45. ustęp 4.

Z chwilą zawarcia ponownego małżeństwa wypłata pensji wdowiej ustaje. Wdowa jednak ma prawo albo żądać tytułem odprawy wypłacenia dwuletniej pensji wdowiej, którą przed powtórnem zamęściem pobierała, albo zastrzedz sobie tę samą pensję wdowią na wypadek powtórneho owdowienia.

padku, gdy wdowa przez powtórny związek małżeński ma zabezpieczoną pensję wdowią także po drugim mężu.

Gdyby się jej w razie ponownego owdowienia znów należało zaopatrzenie z funduszu szkolnego krajowego emerytalnego, to służy jej prawo do jednej tylko pensyi i to tej, której wymiar jest wyższy.

Art. 46.

Dzieci niżej 20 lat, po stałym nauczycielu, urodzone w małżeństwie, lub legitymowane, mają prawo do odprawy lub dodatku na wychowanie lub pensyi sierocińskiej.

Dodatek na wychowanie i pensya sierocińska należą się dzieciom aż do ukończenia 20-go roku życia, ustają jednak wcześniej:

a) w razie jeśli przedtem otrzymają utrzymanie z funduszy publicznych, na czas tego utrzymania,

b) u córek z chwilą wyjścia za mąż,

c) w razie zasądzenia za zbrodnię lub za przekroczenie przewidziane w §§. 460, 461, 463 i 464 kodeksu karnego a to na czas trwania skutków prawnych tegoż zasądzenia.

Za zgodą Wydziału krajowego może Rada szkolna krajowa przedłużyć pobór dodatku na wychowanie i pensyi sierocińskiej aż do ukończenia 24-go roku życia z powodu trwałej choroby dziecka i wywołanej tem niemożności zarobkowania.

Art. 47.

Wdowie której należy się odprawa, przyznana będzie dla dzieci po nauczycielu jako odprawa połowa odprawy, którą sama otrzymała.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela również nie żyje a nauczyciel nie miał prawa do emerytury, to dzieci pozostałe po nim otrzymają wszystkie razem odprawę równającą się jednej trzeciej części jego ostatnich poborów obliczonych według art. 39.

Art. 48.

Wdowie mającej prawo do pensyi wdowiej przyznany będzie dodatek na wychowanie dzieci pozostałych po zmarłym mężu.

Dodatek ten wynosi dla każdego pozostałego dziecka piątą część pensyi wymierzonej wdowie. Wszystkie dodatki na wychowanie dzieci nie mogą jednak przewyższać pensyi wdowiej a razem z pensją wdowią nie mogą przewyższać emerytury nauczyciela zmarłego w stanie spoczynku.

Art. 44 ustęp 2.

Jeżeli prócz wdowy pozostało potomstwo niżej lat dwudziestu życia, otrzyma wdowa dla tego potomstwa jako odprawę połowę należitości, którą sama tytułem odprawy otrzymała.

Art. 44 ustęp 3.

Taka sama odprawa (jednej czwartej części półtorarocznej należitości męża, obliczonej według art. 39) należy się sierotom niżej lat dwudziestu życia po nauczycielach, którzy nie wysłużyli lat dziesięciu.

Art. 46.

Wdowa po nauczycielu, zmarłym w czynnej służbie, mająca prawo do pensyi wdowiej (art. 45.), otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzyć, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Pensya wdowy po nauczycielu emerytowanym wraz z dodatkami na wychowanie

Projekt Komisji.

Gdyby pobory wdowy z dodatkami przekraczały powyższą granicę, należy nadwyżkę potrącić z dodatków na wychowanie. Jeżeli jednak dodatek taki z powodów przytoczonych w art. 46. ustanie, to dodatki należące się innym dzieciom podwyższone będą do granicy wskazanej powyżej.

Art. 49.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela również nie żyje lub jeżeli utraciła prawo do pensji wdowej, wówczas należy się sierotom po nauczycielu pensja sierocińska wynosząca dla każdego dziecka 120 koron rocznie, a na wszystkie dzieci razem najwyżej 400 koron.

Pensja ta sierocińska przyznana będzie dzieciom po nauczycielu w zamian za dodatek, który matka ich pobierała na ich wychowanie, z chwilą śmierci matki.

Art. 50.

Dzieci niżej 20 lat po stałej nauczycielce, urodzone w małżeństwie lub legitymowane, mają prawo do odprawy lub pensji sierocińskiej tylko wówczas, jeżeli ojciec ich również nie żyje i jeżeli po nim nie mają żadnego zaopatrzenia z funduszków publicznych.

Dzieciom takim, jeżeli matka ich w chwili zgonu nie miała prawa do emerytury, przyznana będzie jako odprawa jedna trzecia część jej ostatnich poborów obliczonych według art. 39. Jeżeli zaś matka ich w chwili zgonu miała prawo do emerytury, przyznana im będzie pensja sierocińska jak sierotom po nauczycielu.

Art. 51.

W przypadkach zasługujących na osobliwsze uwzględnienie Wydział krajowy za inicjatywą Rady szkolnej krajowej przedłoży Sejmowi krajowemu wniosek o przyznanie nauczycielowi tymczasowemu odprawy lub emerytury a wdowie po nim lub sierotom odprawy lub pensji wdowej i dodatku na wychowanie, względnie pensji sierocińskiej.

Art. 52.

Wdowom po nauczycielach, które w chwili wejścia w życie tej ustawy na mocy ustaw poprzednich z dnia 2. maja 1873 Dz. u. kr. Nr. 251 i z dnia 1. sty-

Ustawa obecnie obowiązująca.

nie może być w żadnym razie wyższą od kwoty emerytalnej, jaką pobierał zmarły w stanie spoczynku nauczyciel.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko ukończy lat dwadzieścia lub uzyska inne utrzymanie.

Art. 47.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje, lub nie ma prawa do pensji wdowej (art. 45.), wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat dwudziestu i nie mają innego utrzymania, pensja sierocińska, wynosząca dla wszystkich dzieci razem corocznie jedną szóstą część ostatniej płacy ojca.

Wypłata tej pensji ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego dziecka, które nie skończyło lat dwudziestu.

Powyższe postanowienia stosują się i do sierot po nauczycielce, mającej prawo do emerytury.

cznia 1889 Dz. u. kr. Nr. 16 pobierają pensję wdowią, podwyższa się tę pensję do kwoty 240 koron, o ile jej w tej wysokości nie pobierają, a dodatek na wychowanie dzieci na każde dziecko do kwoty 80 koron, a do kwoty najwyżej 240 koron na wszystkie dzieci razem.

Sierotom po nauczycielu lub nauczycielce, których ojciec i matka nie żyje, a które w chwili wejścia w życie tej ustawy pobierają pensję sierocińską, podwyższa się tę pensję do kwoty 120 koron na jedną sierotę, a do kwoty najwyżej 400 koron na wszystkie dzieci razem.

Art. 53.

Przyznane zaopatrzenie (emerytura, pensya wdowia, dodatek na wychowanie, pensya sierocińska) będzie wypłacane ze szkolnego funduszu emerytalnego (art. 58.) w ratach miesięcznych z góry, w dniu 1-go każdego miesiąca. Pobór rozpoczyna się od miesiąca następującego, co do emerytury i pensji po dniu przeniesienia w stan spoczynku lub śmierci nauczyciela, a co do dodatku na wychowanie i pensji sierocińskiej po śmierci ojca, względnie matki dziecka.

Art. 54.

Wdowy i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie, zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego lub dostają kwartalną ratę pobieranego przezeń wynagrodzenia za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. czerwca a 31. października.

W każdym innym razie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 55.

Wdowie po nauczycielu, zmarłym czy to w czynnej służbie, czy w stanie spoczynku, należy się na pokrycie kosztów pogrzebu $\frac{1}{4}$ część ostatniej przez zmarłego pobieranej płacy rocznej, tytułem kwartału pozgonnego.

Prawo do kwartału pozgonnego mają także sieroty po nauczycielu, jeżeli matka nie żyje, i sieroty po nauczycielce, jeżeli ojciec nie żyje.

Jeżeli po zmarłym nauczycielu nie została wdowa i nie ma również dzieci do zaopatrzenia uprawnionych, może c. k. Rada szkolna krajowa na podstawie przeprowa-

Art. 48. równobrzmiący.

Art. 49.

Jeżeli spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i pogrzebu, należy się wdowie, a w braku tejże dzieciom jedna czwarta część onej płacy jako kwartał pozgonny.

dzonogo dochodzenia przyznać kwartał pozgonny tym osobom spokrewnionym lub obcym, które wykażą, że zmarłego nauczyciela (nauczycielkę) w czasie ostatniej jego choroby pielegnowały i koszta pogrzebu z własnych funduszów pokryły, o ile po zmarłym (zmarłej) nie pozostał spadek, równający się co najmniej wysokości kwartału pozgonnego.

Art. 56.

Nauczyciele, którzy po przeistoczeniu szkół dawniejszych w etatowe przeszli lub przejdą na nowy etat, uważani będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierót z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli odrazu na tym etacie służbę swoją rozpoczęli.

Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę, równającą się dwóm procentom od każdorazowej płacy przez wszystkie te lata poprzedniej służby nauczycielskiej, które do emerytury policzone zostały.

Splata tej kwoty uiszczoną być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 57.

Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dawniejszych szkół w etatowe utracili swe posady, a w nowym etacie stałej posady nie otrzymali, mają prawo do emerytury z funduszu szkolnego krajowego pod tymi samymi warunkami, jak nauczyciele na etat przeniesieni, z tą jednak różnicą, że za podstawę wymiaru służyć ma płaca, którą pobierali w ostatnim roku jako stale umieszczeni nauczyciele.

Wdowy ich i sieroty pobierać będą także jedynie zapomogi, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dawniej obowiązujących.

Art. 58.

Na pokrycie wydatków, wpływających z tytułu IV. niniejszej ustawy, służy osobno krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

- a) dochody majątku zakładowego;
- b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;
- c) zapisy i darowizny, na ten cel przeznaczone;
- d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, lub nauczyciela, albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej,

*Art. 50. równobrzmiący.**Art. 51. równobrzmiący.*

Art. 52.

Na pokrycie wydatków, wpływających z tytułu IV. niniejszej ustawy, służy osobno krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

- a) dochody majątku zakładowego;
- b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;
- c) zapisy i darowizny, na ten cel przeznaczone;
- d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub nauczyciela wogóle, albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nau-

Projekt Komisji.

jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) opłaty kwot dwuprocentowych, powyżej oznaczonych w artykule 50a;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdym podwyższeniu tejże 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 40-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat, pod lit. f) wymienionych.

Art. 59.

Nauczycielowi, względnie jego spadkobiercom, należy się zwrot uiszczonych wkładek emerytalnych, jeżeli krajowy fundusz szkolny emerytalny nie jest lub nie był obciążony z jego powodu wydatkami na emeryturę, odprawę, zaopatrzenie wdów lub sierót i kwartał pogonny.

Art. 60.

Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej, która wyda szczegółowe instrukcje o poborze należności funduszu tego i o ich obrocie.

Rada szkolna krajowa winna zbierającym się co sześć lat krajowym konferencjom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Rada szkolna krajowa prześle co roku szczegółowe zamknięcie rachunków funduszu emerytalnego wraz z objaśnieniami Wydziałowi krajowemu, który je sprawdzi i wraz ze swymi uwagami Sejmowi krajowemu przedłoży.

Udzielanie absolutorium z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego.

Art. 61.

Miasta rządzące się własnym statutem mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz emerytalny; mają jednak przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli jako też zaopatrzeń pozostałych po nich wdów i sierót postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 54. od c) do f) wymienione mają wpływać do ich własnej kasy, zarząd należy do magistratu

Ustawa obecnie obowiązująca.

czyciela, jednak nie dłużej, jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) opłaty kwot dwuprocentowych, powyżej oznaczonych w artykule 50.;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdym podwyższeniu tejże 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 40-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat, pod lit. f) wymienionych.

Art. 53.

Jeżeli nauczyciel przed skończeniem lat 10 służby, dającej prawo do emerytury, umrze lub otrzyma odprawę, należy jemu lub spadkobiercom jego wrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiścił.

Art. 54. równobrzmiący.

Art. 55. równobrzmiący.

Projekt Komisji.

a udzielenie absolutorium do Rady miejskiej.

Art. 62.

Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl niniejszej ustawy jest obowiązany, resztę kapitalizować i wcielać do majątku zakładowego.

Postanowienia ogólne.**Art. 63.**

Postanowienia tej ustawy, w których mowa jest o nauczycielu, odnoszą się także do nauczycielek, z wyjątkiem art. 9 ustęp a) i b) oraz art. 36, 43—49., 52, 54. i 55.

Art. 64.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1. września 1905 r. a z tym dniem przestaje obowiązywać ustawa z d. 1. stycznia 1889 r. dz. u. kr. Nr. 16 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych wraz ze wszystkimi późniejszymi jej zmianami.

Art. 65.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Ustawa obecnie obowiązująca.*Art. 56. równobrzmiący.***Art. 22.**

Powyższe postanowienia o płacach nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

Art. 57.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia odnoszące się do przedmiotów objętych tą ustawą.

Art. 58. równobrzmiący.

Obliczenie

wzrostu wydatków funduszu szkolnego krajowego, wynikających z przyjęcia projektu ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

1. W art. 9. proponuje się nowe obliczenie kosztów przeniesienia nauczycieli stałych ze względów służbowych. Za podstawę obliczenia wydatku bierzemy rok 1903, w którym przeniesiono 83 takich nauczycieli, przyznając im 6.978 K. Gdyby nauczycielom tym przyznano koszta przejazdu w przecięciu po 20 koron, wydatek wyniósłby 1.660 K, gdyby im nadto przyznano płacę jedno, dwu lub trzymiesięczną według zasad projektu, wydatek wyniósłby 12.152 K. Razem koszta przeniesienia wyniosłyby 13.812 K, czyli więcej od przyznanych na mocy ustawy obecnej o 6.834 K, okrągiło 6.900 koron.

2. Art. 10. przyznaje nauczycielom tymczasowym przyniesionym ze względów służbowych koszta przeniesienia w wysokości 25 K.

Za podstawę obliczenia wydatku przyjmujemy rok 1903, w którym takich nauczycieli przeniesiono 545 kosztem 8.771 K. Koszt ten w myśl projektu byłby wyniósł 13.625 K a zatem więcej o 4.854 K. Nadwyżkę kosztów z tego tytułu przyjąć możemy na 5.000 K rocznie.

3. Art. 13. przyznaje nauczycielom szósty dodatek pięcioletni. Dodatek ten w r. 1905 przypadnie dla 108 nauczycieli po 100 K, czyli nadwyżka wyniesie razem 10.800 K.

4. Art. 14. proponuje dla dyrektorów samoistnej szkoły wydziałowej 5 i 6 klasowej dodatek za kierownictwo o 200 K większy. Szkoła taka jest jedna, nadwyżka wyniesie więc 200 K.

5. Art. 16. proponuje dla nauczycieli tymczasowych w gminach wiejskich rządzących się ustawą z 3. lipca 1896 dodatek na mieszkanie. Nauczycieli takich jest 13. Nadwyżka wydatku wyniosłaby 1.040 K, okrągiło przyjmujemy ją na 1.000 K, bo niektórzy z nich będą bez kwalifikacyi z niższem wynagrodzeniem.

6. Art. 40. normuje wysokość odprawy zależnej dotychczas od uznania Rady szkolnej krajowej. Wydatek ten w r. 1902/03 wyniósł 14.650 K, a obliczony według normy proponowanej wyniósłby 17.050 K a zatem więcej o 2.400 K.

7. Art. 40. ustanawia minimum emerytury 500 K dla nauczycieli niezdolnych do wszelkiego zarobkowania. Gdyby bez względu na ten warunek wszystkim nauczycielom w r. 1902/3 przyznana była emerytura nie niższa niż 500 K, nadwyżka byłaby wyniosła 2.955 K. Ze względu na warunek ograniczający przyjąć ją możemy na 1.400 K.

8. Art. 44. przyznaje wdowie pensję wdowią minimalną w kwocie 400 K. Tytułem pensyi wdowich w r. 1902/3 przyznała Rada szkolna 24.569 K a według normy proponowanej byłaby przyznała 26.833 czyli więcej o 1.263 K. Przyjmujemy jako nadwyżkę 1.300 K.

9. Art. 48. przyznaje dzieciom po nauczycielu dodatek na wychowanie wyższy. Tytułem tych dodatków przyznała Rada szkolna w r. 1902/3 kwotę 6.235 K, a według normy proponowanej byłaby przyznała 9.035 K czyli więcej o 2.800 K, które przyjmujemy jako nadwyżkę.

10. Art. 49. podwyższa wymiar pensyi sierocińskich. Tytułem tym przyznała Rada szkolna w r. 1902/3 kwotę 710 K, a byłaby przyznała według normy proponowanej 1.100 K. Przyjmujemy nadwyżkę 400 K.

11. Art. 52. podwyższa pensję wdowią na 240 K wdowom, które przed wejściem w życie ustawy otrzymały pensję wdowią niższą niż 240 K. Nadwyżka wydatku z tego tytułu wyniesie 5.534 K, okrągło 5.500 K.

12. Art. 52. podwyższa wdowom tym także dodatek na wychowanie dzieci do maximum 240 K. Nadwyżka z tego tytułu wyniesie 3.950 K. Przyjmujemy ją na 4.000 K.

13. Art. 52. przyznaje sierotom, które pobierają pensję sierocińską, pensję tę według nowej normy. Wydatek ten wyniesie 1.550 K, okrągło 1.600 K.

Suma nadwyżki wydatków wynikających na rok pierwszy po wejściu w życie proponowanej ustawy z postanowień tej ustawy wyniesie więc:

1.	6.900 K
2.	5.000 "
3.	10.800 "
4.	200 "
5.	1.000 "
6.	2 400 "
7.	1.400 "
8.	1.300 "
9.	2.800 "
10.	400 "
11.	5.500 "
12.	4.000 "
13.	1.600 "
razem	43.300 K

Ze względu na dalsze lata budżetowe wydatki te rozdzielić należy na trzy kategorie;

a) wydatki wymienione pod 1., 2., 4., 5., 6. w łącznej kwocie 15.500 K obciążą budżet stale, ale nie będą wzrastać, chyba powoli w miarę wzrostu liczby szkół i nauczycieli;

b) wydatki wymienione pod 11., 12. i 13. w łącznej kwocie 11.100 K będą się zmniejszać stale i znikną zupełnie, gdy wdowy, którym emeryturę podwyższa się, wymrą a sieroty dojdą do 20-go roku życia;

c) wydatki wymienione pod 3., 7., 8., 9. i 10. w łącznej kwocie 16.700 K będą rósł przez szereg lat w ten sposób, że w drugim roku wyniosą 32.600 K, w trzecim 48.900 K i t. d.

Alegat 3.

Motywa szczegółowe zmian proponowanych.

Art. 3. W artykule tym zamiast peremptorycznego terminu 14 dni, w których konkurs na posadę opróżnioną ma być ogłoszonym, pozostawia się oznaczenie terminu ogólnemu rozporządzeniu Rady szkolnej krajowej. Praktyka okazała, że w zasadzie lepiej jest ogłaszać dwa razy do roku i to bezpośrednio po kadencjach komisji egzaminacyjnych konkurs ogólny na wszystkie posady opróżnione w okręgu szkolnym, gdyż kandydaci, mając przegląd posad, wybierają wówczas najdogodniejsze dla siebie. Konkursa specjalne pożądanę są natomiast przy posadach, wymagających wyższych kwalifikacyj, lub w innych wyjątkowych przypadkach. Lepiej więc określenie terminu konkursu odesłać na drogę rozporządzenia.

Dodano następnie, że w konkursie ma być wyraźnie wymienione, o ile na konkurs podawać się mogą nauczyciele, a o ile nauczycielki, aby zbytecznym podaniem z góry zapobiedz, zastrzegając przy tem, że nie zależy to od dowolnego uznania Rady szkolnej okręgowej, lecz od przepisów obowiązujących.

Art. 6. Dodano w ustępie drugim postanowienie, że Rada szkolna krajowa może cofnąć propozycję Rady okręgowej, jeżeli w niej pominięto kandydatów stanowczo na uwzględnienie zasługujących. Ma się przez to zapobiedz faworyzowaniu na lepsze posady gorszych kompetentów miejscowych, z krzywdą wybitnych kompetentów zamiejscowych, o ile takie faworyzowanie zdarzyćby się mogło.

Art. 7. Wyjaśniono stylizację.

Art. 8. Nie przyjęto proponowanej przez Radę szk. i Wydział kraj. zmiany, aby w tym artykule określić bliżej, o ile posady w szkołach lud. mają być obsadzone przez nauczycieli, a o ile przez nauczycielki. Jestto kwestya, która należy nie do tej ustawy, lecz do ustawy z 23. maja 1895 o zakładaniu i urządzeniu szkół, a postanowienia tej ustawy w art. 6. i 9. posuwają się na rzecz nauczycielek do najdalszych granic możliwych wobec przepisów ustawy szkolnej państwowej z 14. maja 1869. Interpretacya tych przepisów, podana w rozporządzeniu Rady szkolnej krajowej z dnia 22. kwietnia 1901 l. 11.061, odpowiada zupełnie stosunkom naszego kraju.

W projektowanym brzmieniu uchylono natomiast przeniesienie stałego nauczyciela z jednej posady na drugą, stałe czy tymczasowe, na jego własną prośbę i wskazano mu w tym celu tylko drogę konkursu. — Przeniesienia takie wyrobiły się w praktyce, chociaż ustawa obecna do nich nie dawała podstawy. Wypadło je teraz wyraźnie zakazać, gdyż przeniesienia takie, pomijające konkurs narażają władzę na zarzut protekcji i osłabiają jej powagę, a są dla władzy samej tylko kłopotliwe, narażając ją na opieranie się licznym instancyom i prośbom. Przeniesienia czasowe, z zastrzeżeniem stałej posady, wiadaż wprost do zdezorganizowania etatów szkolnych.

Art. 9. Radzie szkolnej kraj. pozostaje więc tylko przeniesienie nauczyciela ze względów służbowych i przeniesienie w drodze dyscyplinarnej. Pierwsze z nich projekt określa ściślej i ogranicza: 1. tem, że może nastąpić tylko w koniecznym interesie szkoły; 2. tem, że jest bezwarunkowo połączone ze zwrotem kosztów przeniesienia; 3. że koszta te są podniesione, a tem samem zmuszają władzę szkolną do oszczędności w użyciu tego środka. Uchylając przeniesienie bez konkursu a ograniczając przenoszenie ze względów służbowych do koniecznej potrzeby, projekt stara się zapobiedz częstej zmianie nauczycieli na posadach, która dzieje się z ujma szkoły i wywołuje powszechnie uzasadnione skargi.

Projekt zmienia zasadniczo system obliczania tych kosztów. Ustawa dotychczasowa czyni je zależnymi od zbadania i przyznania władzy w każdym danym przypadku. Otóż Rada szkolna nie może w każdym danym przypadku zbadać rzeczywistych kosztów przeniesienia. Wchodzą tu oprócz kosztów jazdy i strawnego, łatwiejszych do obliczenia, koszta przewozu mebli i innego dobytku, na-

rzędzi i ziemiopłodów, wchodzi nieraz koszta wyszukania i urządzenia nowego mieszkania. Decyzye Rady szkolnej są też dlatego nieraz przyczyną skarg nauczycieli. Wydatek ten w budżecie funduszu szkolnego krajowego może nadto zwiększyć się bardzo, jeżeli Rada szkolna zwrot kosztów znacznie hojniej wymierzać. Dlatego projekt koszta te, oprócz kosztów przejazdu, zamienia na ryczałt stopniowy, ale z góry każdemu nauczycielowi wiadomy, do którego też każdy przy urządzeniu przenosin będzie się mógł zastosować. Zwiększy się przez to ogólny wydatek, ale ofiara ta nie jest zbyt wielką wobec spodziewanych korzyści.

Art. 10. zapewnia Radzie szkolnej krajowej pewien wpływ na mianowanie nauczycieli tymczasowych przez Rady szkolne okręgowe, gdyż wobec braku sił nauczycielskich pomiędzy Radami rozwija się konkurencya o młodych nauczycieli, która szkodzi nieraz powadze władzy i karności nauczycieli. Potrzeba też zapobiegać zbyt częstym wędrownkom nauczycieli z pod jednej Rady szkolnej okręgowej pod drugą, potrzeba zasilać nauczycielami powiaty górskie, w których szkoły najwięcej stoją pustkami. Dlatego umieszczono tu zasadę, że Rada szkolna okręgowa przy nominacyi nauczycieli tymczasowych trzymać się powinna rozporządzeń Rady szkolnej krajowej, zasadę, wynikającą zresztą z hierarchicznego tych władz podporządkowania (§. 8. ustawy z dnia 26. czerwca 1899 o Radach szkolnych okręgowych). Dlatego przeniesienie się nauczyciela tymczasowego z jednego okręgu w drugi uczyniono zależnem od zezwolenia Rady szkolnej krajowej. Komisya szkolna przedstawia sobie wykonanie tego postanowienia tak, że Rada szkolna udzieli nauczycielom generalne pozwolenie przenoszenia się do powiatów, w których wiele szkół jest nieczynnych, a udzielanie indywidualnych pozwoleń zastrzeże tylko, o ile idzie o przeniesienie się do tych powiatów, które najwięcej mają nauczycieli.

Art. 10. w proponowanym brzmieniu przyznaje nauczycielom tymczasowym koszta przeniesienia ze względów służbowych, a tem samem zmusza Rady okręgowe do używania tego środka tylko w razie koniecznym. Koszta przeniesienia przyznane są ryczałtowo w kwocie 25 kor., bo idzie tu w regule o człowieka młodego, nieżonatego i o przeniesienie niedalekie, w obrębie powiatu; w razie przeniesienia do innego okręgu szkolnego projekt przyznaje nadto koszta przejazdu. W interesie karności przeniesienie do innego okręgu ograniczono, aby zapobiedz emigracyi nauczycieli i usuwanie się z pod powagi władzy.

Art. 12. W artykule tym łagodzi się postanowienie, że do najwyższego stopnia płacy w klasie II. i III. posunięci być mogą tylko nauczyciele szkół 5- i więcejklasowych, z egzaminem wydziałowym, w ten sposób, że nauczycielom takim przy posuwaniu tem przyznaje się tylko pierwszeństwo. Tem samem otwiera się wyjątkowo możność posunięcia na ten stopień płacy nauczycieli z egzaminem do szkół pospolitych z najdłuższą służbą, a obarczonych rodziną.

Wzmiankę o nauczycielach kierujących szkoł 5- i 6-klasowych opuszcza się, gdyż dziś wszyscy ci kierownicy mają egzamin wydziałowy.

Art. 13. w brzmieniu proponowanym przez Komisję reformuje sprawę dodatków pięcioletnich w kierunku korzystnym dla nauczycieli, a to:

a) ograniczając następstwa kar dyscyplinarnych, które dotychczas pociągają za sobą potrącenie trzech do pięciu lat ze służby policzalnej do dodatku. Według propozycyi tylko ten rok będzie potrącony, względnie tylko te lata, w których służba według wyroku dyscyplinarnego była naganna.

b) przyznając nauczycielom zamiast pięciu sześć dodatków, aby dłuższą służbę uznać i do niej zachęcić.

Do wniosku Wydziału krajowego, ażeby nauczycielom do dodatku pięcioletniego liczyć służbę już od złożenia egzaminu dojrzałości i nauczycielom tymczasowym przyznać jeden dodatek przed stabilizacją, Komisya nie przychyliła się z obawy, że to zachęciłoby jeszcze więcej nauczycieli do czekania na posadach miejskich tymczasowych a do stronienia od stałych posad w szkołach wiejskich. Koszt takiego postanowienia wyniósłby zresztą około 100.000 koron rocznie, stale rosnące, kwotę w obecnych stosunkach finansowych kraju nie do osiągnięcia. Ostatni ustęp tego artykułu reguluje kwestyę, która ze względu na przenoszenie się nauczycieli ze Śląska i Bukowiny do Galicyi i odwrotnie staje się aktualną.

Art. 14. Służność przemawia za tem, aby dyrektorowie szkół wydziałowych 5. i 6. klasowych chociaż nie połączonych z pospolitemi, mieli wyższy dodatek za kierownictwo na równi z dyrektorami szkół 3-klasowych połączonych z pospolitemi.

W art. 14. opuszcza się wzmiankę o V-tej klasie płac, ponieważ klasę tę płac uchylono ustawą z 6. lipca r. 1899

Art. 16. Dodatek na mieszkanie przyznaje się nauczycielom tymczasowym w kilku miejscowościach (Jaworzno, Nisko, Szczawnica i Zakopane), które nie będąc miasteczkiem zorganizowane są na podstawie ustawy gminnej z d. 3 lipca 1896 r., a temsamem należą do III. klasy płac. Słuszność za tem przemawia a koszt jest nie wielki.

Artykuł 16. dotychczasowy dzieli się na dwa artykuły a to ze względu na opuszczenie art. 22., aby numerację artykułów ustawy o ile można zachować.

W art. 17. opuszczono wzmiankę o wypłacie emerytur, przenosząc tę rzecz do art. 51.

Art. 22. dotychczasowy, który dawał powód do wątpliwości, przeniesiono do art. 63. projektu w innej stylizacji.

Art. 24 Projekt opuszcza karę przeniesienia na posadę młodszego nauczyciela, gdyż posady takie zniesione są ustawą z 21. października 1902.

Art. 25. i 26. Kara dyscyplinarna pociąga obecnie za sobą dwa następstwa zaostrzające ją: 1. że dodatek pięcioletni odracza o 3 — 5 lat, 2. że posunięcie na wyższy stopień płacy wyklucza na trzy lata. W myśl uwag umieszczonych w motywach do art. 13. projekt opuszcza następstwo kary dyscyplinarnej polegające na odroczeniu przyznania dodatku pięcioletniego na 3 — 5 lat, a zatrzymuje tylko następstwo drugie odnoszące się do posunięcia na wyższy stopień. Postanowienie to jest o tyle korzystnym dla nauczyciela, że w braku takiego postanowienia Rada szkolna mogłaby się wahać z posunięciem nauczyciela dyscyplinarnie karanego i po trzech latach.

Art. 27. i 28. oprócz ściślejszej stylizacji wprowadzają reformę wielkiej wagi, bo przyznają nauczycielowi w postępowaniu dyscyplinarnem możność stawienia się osobistego i ustnej obrony przed Radą szkolną okręgową, która o winie jego orzeka. Projekt zasady tej nie posuwa aż do przymusu osobistego stawienia się na posiedzenie Rady, gdyż to mogłoby nieraz być przykrem dla nauczyciela, który do winy przyznał się w śledztwie a musiałby to przyznanie wobec całej Rady okręgowej powtarzać.

Projekt skraca termin rekursu, który dotychczas na mocy rozporządzenia ministerjalnego z r. 1859 wynosi 60 dni, do dni czterdnastu, aby przewlekaniu się postępowania dyscyplinarnego w interesie szkoły zapobiedz.

Projekt przewiduje wreszcie, że wszystkie szczegóły postępowania dyscyplinarnego z zachowaniem zasad ustawy unormowane będą drogą rozporządzenia. Proponując te poprawki, które dają nauczycielowi wszelką swobodę obrony i rękojmię sprawiedliwości, komisya nie poszła tak daleko, aby na postępowanie dyscyplinarne przenieść cały formalizm procedury karnej, bo to sprowadziłoby ogromną przewlekłość i koszty i spaczyłoby naturę spraw dyscyplinarnych.

Art. 31—33. ściślejsz stylizowane.

Art. 34.—42. normują sprawy emerytury i odprawy nauczycieli. Zmiany stylistyczne w tych artykułach proponowane mają na celu usunięcie wątpliwości, do których dotychczasowy tekst mógł dawać powód, i widoczne są z porównania tekstów projektu i obecnej ustawy.

Zmiany merytoryczne postanowień na rzecz nauczycieli są następujące:

a) w art. 39. ustalono wyraźnie praktykę dotychczasową, która z tekstu obecnego nie wynikała koniecznie, że do emerytury liczą się lata służby nie tylko od egzaminu kwalifikacyjnego lecz już od egzaminu dojrzałości. Gdy zaś nauczyciele egzamin kwalifikacyjny mogą zdawać najwcześniej po dwóch latach od egzaminu dojrzałości a zdają go często po trzech lub więcej latach, przeto nauczyciel nasz o dwa lub więcej lat wcześniej dochodzi do pełnej emerytury niż w jakimkolwiek innym kraju koronnym i niż w szkołach ćwiczeń rządowych, gdzie do emerytury pełnej potrzebna jest służba czterdziestoletnia od egzaminu kwalifikacyjnego. Gdy zaś nadto ustawa nasza w art. 40. w wypadkach niezdolności do służby przyznaje pełną emeryturę już po 35 a nawet po trzydziestu latach, przeto ustawa nasza pod względem czasu wymaganej służby jest najkorzystniejszą dla nauczycieli ze wszystkich ustaw w Austrii.

b) w art. 39. rozstrzygając wątpliwość, przyznano do emerytury lata t. zw. praktyki, jeżeli praktykant prowadził klasę.

Instytucja praktykantów wyrobiła się u nas w miastach per abusum przez mylne tłumaczenie §. 38. ustawy szkolnej państwowej. Kandydaci z egzaminem dojrzałości nie chcąc iść na wieś, zgłaszali się do praktyki bezpłatnej przy szkołach miejskich i zostawali przy nich lat kilka, przysłuchując się lekcjom i zastępując sporadycznie w kilku godzinach tygodniowo nauczyciela. Czasem jednak posługiwano się nimi przez kilka lub więcej lat, poruczając im pełne obowiązki nauczyciela za skromną remuneracją. Instytucję tę szkodliwą dla nauczycieli, którym się w tym drugim przypadku należało pełne wynagrodzenie nauczyciela, szkodliwą z wielu względów dla szkoły i sprzeczną z ustawą zniósła Rada szkolną krajową rozporządzeniem z d. 7. maja 1900 l. 10.036. Słuszność jednak wymaga, aby nauczycielom, którzy przed tym czasem jako praktykanci chociaż bez tytułu nauczyciela pełnili pełne obowiązki nauczyciela, przysnać te lata do emerytury.

e) w art. 40. określono na 500 K. minimum emerytury, jaką nauczyciel po dziesięciu latach służby dostanie, jeżeli jest niezdolnym do zarobkowania. Znaczy to, że nauczyciel otrzyma:

- 62% przy płacy 800 K.
- 50% przy płacy 1.000 K.
- 41% przy płacy 1.200 K.
- 31% przy płacy 1.600 K.
- 25% przy płacy 2.000 K.

Doniosłość tego podwyższenia oceni się najlepiej jeśli się uwzględni, że nauczyciel dotychczas otrzymuje we wszystkich tych wypadkach $\frac{1}{40}$ płacy t. j. 25% płacy a więc 200, 250, 300, 400 i 500 K. Tylko niewielka liczba nauczycieli najwyższej kategorii otrzymuje więc dziś 500 K po latach dziesięciu, kiedy projekt wszystkim niezdolnym do zarobkowania 500 K. zapewnia. Postanowienie to konieczne jest, aby uniknąć przykładu nędzy emerytowanych przedwczesnie wskutek chorób nauczycieli.

Postanowienie to ograniczone jest jednym warunkiem a mianowicie, że nauczyciel, który taką emeryturę otrzyma, ma wykazać niezdolność nie tylko do służby w szkole, lecz wogóle do zarobkowania. Warunek konieczny wobec tych, którzy opuszczają zawód nauczycielski dla szukania innego zawodu lub dla zamążpójścia. Inaczej zwiększona po dziesięcioletniej służbie emerytura stałaby się zachętą do tem liczniejszego opuszczania zawodu nauczycielskiego.

Art. 36. reguluje ważną ale zarazem trudną do rozwiązania kwestyę zamężnych nauczycielek.

Kwestya to dla szkoły pierwszorzędno znaczenia. Doświadczenie uczy, że nauczycielka zamężna mająca dzieci małoletnie, opuszcza swoje obowiązki aż nazbyt często a zmuszoną jest to czynić nie tylko wówczas, gdy sama choruje, lecz także gdy choruje mąż lub którekolwiek z jej dzieci, mianowicie na chorobę zaraźliwą. Mniej sumienne nauczycielki biorą pod różnemi pretekstami urlopy także wówczas, gdy mąż gdzieindziej, nie w miejscu szkoły przebywa.

Reprezentant Rady szkolnej krajowej stwierdził w Komisji, że na 28 podań o urlopy przypada jedno podanie nauczyciela, reszta nauczycielek. Inni członkowie komisji stwierdzili fakt notoryczny, że dla chorób i urlopów nauczycielek szkoły i klasy miesiącami stoją zamknięte. Nie ulega też wątpliwości, że tego stanu rzeczy niepodobna dłużej tolerować. Trudniej wybrać właściwy sposób zaradzenia złemu. Wśród długiej i wyczerpującej dyskusji trzy sposoby nasunęły się Komisji.

Pierwszy sposób polega na postanowieniu, że nauczycielka idąca za mąż zrzeka się tem samem posady. Sposób ten zaradza złemu zupełnie a jeżeli na pozór wygląda groźnie, to złagodzić go mogą a) zastrzeżenie, że nauczycielka taka owdowiawszy, wrócić może do służby nauczycielskiej i że lata służby poprzedniej jej się liczą, b) wyjątek dopuszczony na rzecz nauczycielek idących za mąż za nauczyciela w tej samej szkole. Sposób ten nie nastrocza też żadnych obaw co do opróżnienia szkół, gdyż postanowienie nie odnosiłoby się do nauczycielek, które za pozwoleniem władzy wyszły zamąż przed wejściem w życie nowej ustawy, mamy zaś nadmierną liczbę kandydatek na posady nauczycielskie dostępne kobietom, a liczba ta z każdym rokiem rośnie. Postanowienie takie przyjęły też ustawy niemal wszystkich innych krajów koronnych. Wniosek w tym kierunku brzmiałby jak następuje:

„Art. 36. Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczyciela niemającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej.

Zamążpójsie nauczycielki uważa się za dobrowolne zrzeczenie się posady. Jeżeli jednak nauczycielka taka owdowiawszy, wróci do służby przy szkole ludowej, to lata poprzedniej służby nauczycielskiej liczą się jej do dodatków pięcioletnich i do emerytury.

Wyjątkowo może Rada szkolna krajowa nauczycielce pozwolić na wyjście zamaż za nauczyciela, jeżeli jest możność, że oboje przy tej samej szkole będą zajęci“.

Drugi sposób wyjścia podaje w swem sprawozdaniu Wydział krajowy, proponując postanowienie, że koszta zastępstwa nauczycielki zameżnej potrącane będą z jej płacy, jeżeli zastępstwo okazało się koniecznym w skutek następstw małżeństwa. Komisya szkolna postanowienia tak chwiejnego nie może zalecić, gdyż nikt nie jest w stanie określić, kiedy opuszczenie szkoły jest „następstwem małżeństwa“. Następstwem jest nie tylko macierzyństwo, lecz także liczne i inne choroby i niedomagania, lecz także obowiązek pielęgnowania chorego męża i dzieci. Władza szkolna z takim postanowieniem ustawy znalazłaby się w największym kłopotcie a w praktyce wszystkie niemal nauczycielki zameżne opuszczałyby nadal szkołę bez pokrywania kosztów zastępstwa. Sposób ten wyjścia musiałby zatem w ustawie brzmieć całkiem stanowczo a mianowicie: „Koszta zastępstwa zarządzanego na czas choroby i urlopu nauczycielki zameżnej potrącane będą z jej płacy“. Postanowienie takie nie zaradza opuszczaniu szkoły na czas krótszy, gdy niepodobna zarządzić zastępstwa, nie zapobiega częstym zmianom nauki szkolnej, gdy nauka odbywa się przez zastępczynię, ale zmusza nauczycielki zameżne do ograniczenia urlopów na czas konieczny i z rzeczywistych powodów, zapobiega nierządziej symulacyi, bo koszta zastępstwa nauczycielka musi ponosić. Jest wielkiem dobrodziejstwem dla nauczycielek zameżnych, bo pozwala im wogóle zarobkować w szkole a nawet w czasie dłuższych urlopów pozostawia im znaczną część płacy i dodatki.

Wśród obrad komisji wyłonił się jednak i trzeci sposób zaradzenia złemu. Polega on na idei wzajemnej asekuracji, na złagodzeniu następstw poprzedniego sposobu, dotkliwych w każdym razie dla nauczycielki zmuszonej do brania urlopu i opłacania zastępstwa. Polega na tem, że wszystkie nauczycielki zameżne 10% swojej rocznej płacy bez dodatków składają stale jako opłatę, z której pokrywane będą koszta zastępstw zarządzonych na czas ich choroby i urlopu. Byłaby to opłata ściągana w czasie służby, nie wpływająca zatem na wysokość emerytury. Ciężar rozłożyłby się równomiernie na cały czas służby i na wszystkie nauczycielki. Rada szkolna krajowa mając zaś z tego źródła znaczny fundusz, mogłaby raz uregulować sprawę zastępstw i dla każdego powiatu ustanowić nauczycielki nadetatowe przeznaczone tylko do zastępowania chorych i urlopowanych nauczycielek. Koszt takiej zastępczyni wyniósłby około 800 K rocznie, czyli gdyby jedną ustanowić na każdy powiat, ogólny koszt wyniósłby 64.000 K, a tę samą kwotę przyniosłaby 10 proc. opłata od plac i wynagrodzenia zameżnych nauczycielek.

Komisya szkolna znaczną większością głosów oświadczyła się za tym ostatnim sposobem i sformułowała go jako drugi ustęp artykułu 36. ustawy. Komisya sądzi jednak, że opłaty tej nie wypada nakładać na te nauczycielki, które wyszły za mąż przed wejściem w życie nowego postanowienia i były przekonane, że wyjście za mąż za pozwoleniem władzy nie pociągnie za sobą żadnej ujmy w ich poborach. Dlatego komisya ogranicza ową opłatę tylko do tych nauczycielek, które po wejściu w życie nowej ustawy wyjdą za mąż. Fundusz na zastępczynie nadetatowe będzie wskutek tego z początku nie wielki i nie wiele ich będzie można ustanowić, z czasem jednak dochód z opłaty będzie rósł i osiągnięcie celu zamierzonego w wyższym stopniu umożliwi.

Postanowienie proponowane przez komisję postawi nasze nauczycielki zawsze jeszcze w lepszym położeniu, niż je mają nauczycielki wielu innych krajów koronnych, których płaca i emerytura wynosi tylko 90% lub 80% płacy nauczycieli.

Art. 43—47. o zaopatrzeniu wdów i sierót uległy stylistycznemu przerobieniu w art. 43—50 projektu. Stylizacja dotychczasowa nastroczała w praktyce wątpliwości przeto, że sprawę wdów łączyła ze sprawą sierót a odnosiła się tak do nauczycieli jako też do nauczycielek. Projekt rozdziela te sprawy i w art. 43—45 traktuje wyłącznie o zaopatrzeniu wdów po nauczycielu, w art. 46—49. o sierotach po nauczycielu a w art. 50. o sierotach po nauczycielce.

Zmiany merytoryczne polegają na tem, że podniesiono znacznie wymiar pensji i odprawy wdowiej, dodatku na wychowanie, pensji sierocińskiej i odprawy dla sierót.

Art. 51. normuje przypadki, w których Sejm krajowy bez osłabienia prawomocnych orzeczeń władz szkolnych, może w drodze łaski pójść po za granice określone niniejszą ustawą. Są to przypadki, które rzeczywiście na uwzględnienie zasługują n. p. jeżeli nauczyciel tymczasowy z wysmienitą aplikacją służył kilkanaście lat i popadł nagle w kalectwo, które wszelkie zarobkowanie wyklucza, lub jeśli umarł, pozostawiając żonę i dzieci. Inicyatywę w tych przypadkach projekt przyznaje Radzie szkolnej, aby rzecz przyspieszyć.

Art. 52. uwzględnia ze stanowiska miłosierdzia wdowy, które w chwili wejścia w życie ustawy pobierają mniej niż 240 kor. oraz sieroty nie mające ojca i matki.

Jest zaś 65 wdów, które pobierają 233 kor., jedna 227 koron, jedna 220 kor., 38, które pobierają 216 koron, 54, które pobierają 200 kor., jedna 195 koron, jedna 175 koron, 19 które pobierają 166 koron, jedna 160, jedna 120, jedna 102 koron. W podobnem położeniu znajduje się 41 sierót. Dalej w tym kierunku komisya iść nie mogła, gdyż podwyższenie pensyi wdowiej do 300 kor. pociągnęłoby za sobą wydatek 19.127 kor. a podwyższenie do 400 koron wydatek 56.363 koron.

Art. 55. proponuje rozszerzenie prawa do kwartału pozgonnego.

Art. 58. opuszcza się wyrażenie „starszego nauczyciela“, ponieważ posady takie uchylone są ustawą z d. 21. października 1902.

Art. 59. normuje dokładniej sprawę zwrotu wkładek emerytalnych.

Art. 63. w miejsce dotychczasowego 22-go normuje dokładnie, które postanowienia ustawy odnoszą się także do nauczycielek.

Art. 64. oznacza termin wejścia w życie ustawy na 1. września, gdyż projekt ustawy uchwalony przez Sejm obecnie, wątpić należy, aby mógł uzyskać sankcyę przed 1. stycznia.
